

#79: PETER NILSONS RYMDEPOS

Av Daniel Helsing

Peter Nilson, bondsonen från Småland som blev astronomidocent i Uppsala, lämnade akademien 1977 för ett liv som heltidsförfattare. Hans författarskap präglas genomgående av förundran inför existensens mysterium och ett sökande efter mening, vare sig han skriver essäistiskt om solsystemets uppkomst eller skönlitterärt om medeltida trollkarlar. De flesta av hans romaner och noveller bär drag av magisk realism – omöjliga eller övernaturliga händelser skildras som om de vore en del av vår verklighet – och kan svårigen betecknas som science fiction, även om en del av dem har science fiction-inslag. Men på 1990-talet skrev han två renodlade science fiction-romaner som sammantagna utgör ett "rymdepos": *Rymdvaktaren* (1995) och *Nyaga* (1996).

Handlingen i eposet spänner över ett drygt sekel – från 1980-talet till 2090-talet – och utspelar sig i trakterna kring Uppsala, i Vatikanen, på månen, till och med ute i kosmos. De två huvudpersonerna är matematikerna Diana Emerson, kallad Ninni, och Peter Lorentzen, kallad Danny. Det är en fartfylld berättelse med en invecklad handling som är berättad utifrån olika perspektiv, men i korthet kan sägas att vi får följa med Ninni och Danny i deras försök att med matematikens och datavetenskapens hjälp förstå universums innersta hemligheter och bevisa Guds existens. Deras sökande äger rum i en värld präglad av katastrofala klimatförändringar och märkliga händelser som involverar kosmiska besökare, maskhål och övermänskliga intelligenser. Berättelsen tar Ninni och Danny från blygsamma begynnelse i Uppsalatrakten till en världshistorisk scen på 2000-talet för att sluta i ett utomjordiskt och utommänskligt projekt, "Nyaga-projektet", i slutet av 2000-talet.

Många teman, frågeställningar och inspirationskällor från Nilsons tidigare böcker återkommer i eposet, exempelvis fascinationen inför medeltidens världsbild och kärleken till musiken, i synnerhet J. S. Bach. Två av Nilsons största influenser – Hermann Hesses *Glaspärlespelet* (1943) och Harry Martinsons *Aniara* (1956) – märks också redan i *Rymdväktarens* första kapitel, när superkvantdatorn Angelica, som bär drag både av glaspärlespelet i Hesses roman och Miman i *Aniara*, introduceras.

Med rymdeposet ville Nilson föra in det kosmiska perspektivet – de hisnande teorier och stora sammanhang som vår tids vetenskap målar upp – i skönlitteraturen. Även i detta påminner eposet om *Aniara*, där Martinson ville skildra och begrunda mänsklighetens öde i rymd- och atomåldern.

Till skillnad från det positiva mottagande som många tidigare romaner och essäböcker hade fått möttes rymdeposet av blandade reaktioner. Många recensenter reagerade på personskildringarna, som uppfattades som platta. Det kosmiska perspektivet köptes på bekostnad av ett mänskligt perspektiv. Även om berättelsen kretsar kring en grupp människor med Ninni och Danny i centrum är det kunskapen och kunskapssökandet som utgör bokens verkliga huvudperson. Ninni och Danny fortsätter sitt sökande medan miljarder människor dör i katastrofer runt om i världen. Människornas öden smälter in i den kosmiska väven utan att beröra någon nämnvärt. Här ser man också en av de stora skillnaderna gentemot *Aniara* – för Martinson var inte kunskapen eller det kosmiska perspektivet huvudsaken, utan de fungerade mer som en språngbräda för att utforska mänskliga känslor och handlingar.

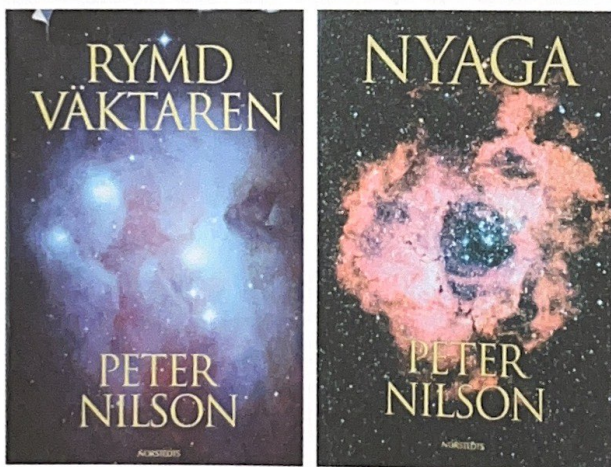

Foto: Dan Kiselman.

Även om *Rymdväktaren* och *Nyaga* kan brista i karaktärsskildringarna och det mänskliga perspektivet väcker de intressanta och viktiga frågor. Går det att skriva gripande skönlitteratur som inte har ett mänskligt fokus? Hur långt kan man tänja berättandets gränser? Vad är forskarnas ansvar i en alltmer teknologiserad värld? Hur avgör man kunskapens pris? Vem avgör kunskapens pris?